

АНОТАЦІЯ

Назва освітнього компонента	ВК11 Психолого-педагогічна підтримка осіб, які зазнали травм війни
Освітня програма	ОНП «Психологія»
Компонент освітньої програми	Вибірковий
Загальна кількість кредитів та кількість годин для вивчення дисципліни	5 кредитів / 150 годин
Вид підсумкового контролю	залік
Мова викладання	українська
Викладач	Наталія МИХАЛЬЧУК, докторка психологічних наук, професорка
CV викладача на сайті кафедри	https://psuhologia.rshu.edu.ua/kafedra/sklad-kafedri/86-personaliyi/796
E-mail викладача	natasha1273@ukr.net

Мета та завдання освітнього компонента

Мета курсу – ознайомлення здобувачів освіти з питаннями особливостей надання психологічної допомоги сім'ям, які постраждали від війни; вивчення змісту та організації соціально-психологічної підтримки осіб, які зазнали травм війни; дослідження становища постраждалих від війни дітей; вміння здійснювати соціально-психологічний аналіз сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах в результаті військових дій; аналізування психологічної підтримки громадян в умовах війни; вивчення копінг-стратегій як фактора позитивної адаптації внутрішньопереміщених осіб; вивчення специфіки психологічної допомоги сім'ям, постраждалих від війни; ознайомлення із теорією психічної травми (Й.Брейсер, З.Фройд); дослідження травматичних переживань осіб, які належали до різних груп: військовослужбовці, вагітні жінки, підлітки та ін. (М. Боуен, Дж. Боулбі, К. Бріш, В. Кіпатрік, Ф. Рупперт).

Завдання курсу. Здобувачі вищої освіти мають:

- знати теоретичні питання особливостей надання психологічної допомоги сім'ям, які постраждали від війни;

- вміти здійснювати змістове обґрунтування психологічної допомоги сім'ям, які постраждали від війни;
- демонструвати здатність розробляти та організовувати соціально-психологічну підтримку осіб, які зазнали травм війни;
- висвітлювати організаційно-методичні аспекти здійснення психологічної допомоги сім'ям, які постраждали від війни;
- емпірично досліджувати емоційно-психологічний стан внутрішньо переміщених сімей у західних областях України;
- розробити та реалізувати авторський проєкт на кшталт «Психолого-педагогічна підтримка дітей, батьків та педагогів в умовах надзвичайної ситуації» в закладі освіти;
- вміти надати рекомендації щодо адаптації та розвитку навичок подолання кризових ситуацій у постраждалих сімей.

Зміст освітнього компонента

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Травматичний вплив війни на особистість

Тема 1. Розуміння травматичного впливу війни на дітей та дорослих.

Поняття стресу та травматичної події. Реакцій дітей та дорослих на травматичні події. Розгляд травматичних симптомів у поведінці та станах дітей, які мають місце.

Тема 2. Емоційно-психологічний стан сімей, які постраждали від війни.

Характеристика умов війни, особливості перебування в умовах відсутності безпеки та віри в майбутнє, що призводить до нестабільного психічного стану, що супроводжується страхом, тривогою та виснаженням. Значення соціально-психологічних функцій сім'ї, зокрема взаємної турботи та підтримки, які сприяють психічному здоров'ю як окремої людини, так і суспільства в цілому. Емоційно-психологічний стан сімей, які постраждали від війни. Психологічні наслідки травматичного досвіду дитини для подальшого розвитку особистості.

Змістовий модуль 2. Надання психологічної допомоги постраждалим сім'ям

Тема 3. Організаційно-методичні аспекти здійснення психологічної допомоги сім'ям, які постраждали від війни

Програми соціально-психологічної допомоги сім'ям, реалізовані в Україні. Соціально-психологічний супровід постраждалих сімей, його організація на трьох рівнях, які визначають послідовність та комплексний підхід у процесі інтеграції постраждалих від війни у місцеві громади, створенні психологічно комфортного простору для громадських ініціатив тощо. Аналіз зарубіжного досвіду у забезпеченні та організації системи психосоціальної підтримки. Забезпечення ефективної реабілітації постраждалих сімей. Програми спрямовані на соціальну підтримку, психологічний супровід, реабілітацію та надання освітньо-просвітницьких послуг ВПО, дітям та їх родинам. Програми соціально-психологічної підтримки для військових. Програми підтримки та навчання фахівців, підвищення психологічної компетентності педагогів та батьків у військовий час.

Тема 4. Методи забезпечення психологічної допомоги сім'ям, які постраждали від війни.

Комплексна підтримка та використання спеціальних підходів та методів, які враховують не тільки емоційно-психологічний стан членів сімей, а й динаміку внутрішньосімейних відносин та здатність адаптації до кризових умов. Методологічне забезпечення психологічної допомоги сім'ям, спрямоване на створення чіткої системи заходів для надання ефективної підтримки та передбачає ряд комплексних підходів та напрямів роботи, зокрема діагностику емоційно-психологічного стану постраждалих від війни сімей, розробку індивідуальних програм

підтримки чи тренінгів для покращення психоемоційного стану та забезпечення психоедукації щодо цього питання. Основа методологічного забезпечення – врахування специфічних потреб кожної сім'ї, впровадження сучасних методів психологічної підтримки та допомога на усіх етапах процесу реабілітації.

Тема 5. Перша психологічна допомога постраждалим сім'ям

Рівневий характер психологічної допомоги. Особливості надання психологічної допомоги постраждалим сім'ям. Соціально-психологічний супровід осіб, які постраждали від війни. Психологічна реабілітація осіб, які постраждали від війни, її особливості. Комплексна медико-психологічна реабілітація.

Тема 6. Психологічний супровід сімей, які постраждали від війни

Види психологічного супроводу сімей, які постраждали від війни. Категорії сімей та їх супровід. Успішність адаптації дитини-переселенця до закладу освіти. Особливості психологічного супроводу сімей військовослужбовців.

Тема 7. Основні види надання психологічної допомоги постраждалим сім'ям

Індивідуальне консультування (включає індивідуальне консультування з поточних питань, кризове консультування та опрацювання травматичного досвіду, планування та ведення випадку, оцінку успіху та терапевтичні зустрічі). Сімейне консультування (спрямоване на опрацювання травматичного досвіду на рівні всієї родини та постановку життєвих цілей). Консультування партнерів щодо збереження шлюбу, а також батьків для запобігання психологічній травмі дитини та створення сприятливого середовища. Тренінги з розвитку життєвих навичок (можуть охоплювати різноманітні теми, які сприяють адаптації сімей: працевлаштування, ефективна комунікація, постановка життєвих цілей, захист прав, здоровий спосіб життя, запобігання насильству та соціально небезпечним захворюванням, виховання дітей, формування сімейних стосунків та запобігання конфліктам). Групи взаємодопомоги та взаємопідтримки (формуються активними членами спільноти і сприяють набуттю корисних навичок, розвитку згуртованості, незалежності та впевненості в собі). Психокорекційні групи (ефективні для найбільш вразливих людей з психологічними та психосоматичними проблемами; використовують різноманітні психотерапевтичні техніки для підвищення усвідомлення травми, зменшення стресу, корекції розладів та розвитку навичок управління кризою).

Тема 8. Прийоми та техніки психологічної підтримки українських сімей, які постраждали від війни

Практична реалізація психологічної допомоги сімей, які постраждали від війни, передбачає використання різноманітних методів і технік, спрямованих на покращення емоційного стану, відновлення почуття контролю та безпеки, розвиток навичок подолання стресу тощо. Психологічні технології підтримки, такі як самодопомога, кризове втручання, арт-терапія, тілесноорієнтовані методики.

Тема 9. Базові підходи до надання першої психологічної допомоги у роботі вихователя.

Поняття про першу психологічну допомогу (далі – ППД). Мета і завдання ППД. Ключові принципи роботи з дітьми в стані дистресу (дивись, слухай, поєднуй та ін.). Види допомоги, яких потребують діти. Врахування вікових та особистісних відмінностей у роботі з дітьми.

Тема 10. Травма-чутливі практики – розпізнавання травми та безпечне реагування на неї.

Практики, які допомагають виявити дітей, які потребують допомоги. Шляхи реагування та підтримки дітей у проживанні різних емоцій (сум за рідними, гнів та злість та ін.).

Тема 11. Формування стійкості до стресу.

Стрес, як сучасна детермінанта здоров'я – поняття, види, основи стресостійкості людини. Поняття, формування та розвиток резильєнтності. Як дорослим підтримувати себе аби бути ефективними у наданні підтримки дітям. Профілактика вигорання.

Тема 12: Безпечне середовище та компоненти дбайливого піклування.

Поняття про безпечне середовище. Організація безпечного середовища та планування роботи з дітьми. Правила та зміни у правилах. Як краще організувати середовище та запланувати режим дня. Безпечні та відновлювальні форми роботи з дітьми. Які види діяльності планувати та що важливо врахувати в нових умовах. Зміст тем, матеріали, які використовуються, звуки та інше. Як діяти у випадку «підняття» травматичного досвіду.

Тема 13: Особливості проведення та результати діагностики психоемоційного стану внутрішньо переміщених сімей.

Діагностика емоційно-психологічного стану ВПО. Етапи дослідження до організації формувального експерименту. Реалізація авторського проєкту на кшталт «Психолого-педагогічна підтримка дітей, батьків та педагогів в умовах надзвичайної ситуації». Діагностика основних емоційних та психологічних труднощів, з якими стикаються сім'ї, та розробка відповідних стратегій психологічної підтримки. Підбір психодіагностичних методик, проведення емпіричного дослідження, обробка та аналіз отриманих емпіричних результатів. Надання рекомендацій внутрішньо переміщеним сім'ям. Рекомендації щодо адаптації та розвитку навичок подолання кризових ситуацій у членів постраждалих сімей.